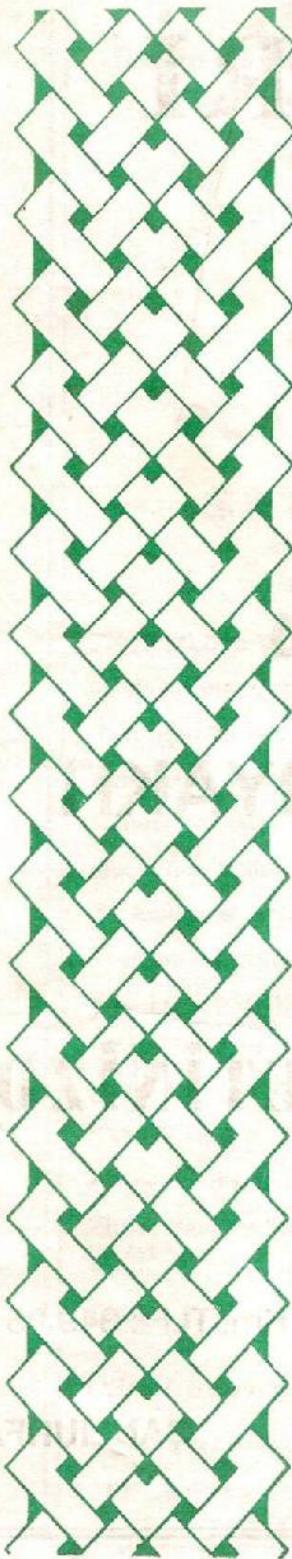

Harram

AYLIK KÜLTÜR SANAT VE FOLKLOR DERGİSİ

5

SAHİBİ
A. Fehmi APAYDIN
MESUL MÜDÜRÜ
AV. Osman Nuri MIZRAKÇI
YAYIN SEKRETERİ
Mustafa Kemal APAYDIN

YAYIN KURULU
S. Adil GİRAY
M. Emin ERGİN
İ. Halil ÇELİK
M. Adil OYMAK

AĞUSTOS 1979
SAYI : 5

*

Gönderilen yazılar basılsın basılmasın geri verilmez.

Dergimizdeki yazı ve resimler
Kaynak gösterilerek alınabilir.

FİATI : 10 T.L

ABONE : Yıllık 120 TL,
: Yurtdışı 240 TL.

Satış Merkezi : HARRAN Kitabevi
İdare Merkezi : Beyaz Sok. Be-
yaz Pasaj — URFA

TAŞIMA ADRESİ : P.K. 44 - URFA

DİZGİ VE BASKI
GÜNEYDOĞU
MATBAASI
TLF: 37 97 URFA

Harran'dan

Harran'dan okuyucularımıza Hem de folklor araştırmacılarına hizmet etme tutkusıyla yola çıkan bulunan Harran, bu sayıda sizlere iki orjinal konu daha sunuyor; Urfa ilinde yapılan bir toponomi denemesi ve Sapan Harbi.

Yaşıyan şairlerimiz M.Ş. Akkaya ve H. Düşmez'in şiirleri dergimizin sanat köşesini süslüyor.

Kıymetli dostumuz Dr. Burhan Vural da geçen sayıda olduğu gibi de senleriyle dergimizde. Çalışmasına şükranlar sunuyoruz...

Sevgilerimizle...
Bu sayıda:

Urfa'da Halk Hekimliği ve Halk İlaçları S.Aydıl Yeşil

Urfa'da sapan harbi (M.Emin Be-
yazgül.

Tenekeci Mahmut'la Bir Konuş-
ma

Mustafa K. Apaydin.

Urfa'da Yer adları (Mehmet A. Oy-
mak.

—Urfa'da Yetişmiş Bilginler (Har-
ran.)

—Hacı Sakıp Efendi (Cemil Ca-
hit Güzelbey.)

—Evlîya Çelebi Seyahatnamesin-
de Urfa İ. Halil Çelik

—Urfa'dan Derlenmiş Maniler
M. Emin Ergin

—Nabi'nin Hayrabad adlı eseri
Hakkında Mahmut Karakaş .

—Tembelo Musannifin Biri.

—Urfa Ağzı Sözlüğü M. Emin Er-
gin.

Urfa'da Halk Hekimliği ve Halk İlaçları

-II-

S. AYDIL YEŞİL

17. PENZEHER: Hicaz'dan getirilmiş iki taş parçasıdır. Bir kap su içerisinde bu taşlar birbirine sürlündükten sonra su, korkan insana içirilir.

18.ÇAY:Herkese bilinen çay norma olarak demlenir. Suyu ince bir tülbentle iki defa süzülerek göze damlatılır. Gözü beslediği ve göz ağrularını teskin ettiği söylenir.

19.ÇAY- KAHVE- LEMUN DUZI: Adı geçen maddeler karıştırılır. Havanda iyice dövülür. Bu karışım iki üç kahve kaşığı ağıza konarak üzerine su içilir. İshale iyi geldiği bilinmekte dir.

20. KARA SAKKIZ: Colahçı saki zi tabir edilen ot demirci örsünde dövülerek birbirine yedirilir. Bir beze yayilarak (Haşılı tabir edilen kullanılmamış bezler tercih edilir.) çıkışık ve kırıkların üzerine sıkıca sarılır. Kemikleri kaynaştırıcı ve perkiştirici özelligi vardır. Göğüs berkmelerinde de kullanılır. Ayrıca yatağını ıslatan çocukların bellerine de tatbik edilebilir.

21. YIMIRTA SARISI: Sabun ren desi ve yumurta akı ile yapılır. Ortaya çıkan karışım bir beze yayilarak kırıkların üzerine sıkıca bağlanır. Kırıklarda ilk yardım tedavisi niteliğinde dir.

22. ÇİNILEVENDİ- DUZSIZ LEBLEBİ- POLAT ŞEKERİ: Aktariye terminolojisinde Çin-i Revandi verilen madde tuzsuz leblebi ve polat şeker ile karıştırılır. Bir hayvanda iyice dövülerek elenir. Ağızdan bir kahve kaşığı alınır. Kan bozukluklarına, dolasım aksaklıklarına kaçınmalara iyi geldiği iddia edilir.

23. FINDĞI KİRİŞAN- ASIT BÖRÜK: Karıştırılarak merhem haline getirilir. Parmak aralarına sürlü-

günde Urfa'da «HILT» tabir edilen mantar hastalığına iyi gelir. Ayrıca cilde sürüldüğünde cilt çatlamalarını önleyici etkisi vardır.

24.Sedef: Sedef ağacının yaprakları alınarak suda uzun müddet kaynatılır. Suyunun sedef tabir edilen hastalığa iyi geldiği söylenir.

25. ÜZERLİK OTI: Yüzerlik otu çeşitli ameliyelerle kabuğundan ayrılır. Tohumları tavada kavrulur. Dövülerek elenir. Bir kahve kaşığı yüzzerlik otu suyla alındığında (Hemorrid) basura iyi gelir.

26. DİŞ MECUNI: Memeli hemoroid hastalığında hastalık yeni baş gösterdiğinde diş macunu sürültürse sancyı alır.

27.NAR KABIĞI: Nar kabuğu kaynatılarak suyu alınır. Soğutularak ishal olan kişiye verilir.

28. SAMSAH: Saçkıran hastalığı için kullanılır. Saçın döküldüğü yer kesici bir aletle çizilir. Üzerine sarım sak sürültür.

28. YIMIRTA— UN— ZET: Yumurta , aki un ve zeytinyağı karıştırılır. Ortaya çıkan karışım deşilmek istenen yaranın üzerine bağlanır.

29. BEHTENİZ LAPPASI: Maydanoz suda uzun müddet kaynatılarak lapa haline getirilir. Bu lapa karın boşluğunun alt kısmına bağlanır. Böbrek ve mesane hastalıklarına iyi gelir.

30. ÜZERLİK OTI: Yüzerlik otnazara geldiğine inanılan kişilerin başna çevrilerek ateşe atılır. Ateşte patlarken ne kadar sesli patlarsa o kişi veya kişilerin o derece nazara geldiğine inanılır. Yüzerlik otu başta çevrilirken tüm Urfalılarca bilinen şu tekerleme söylenir:

Üzerlik

Başında yeşil terlik
Üzerliksen havasan
Her bi derde devasan
Mühemmeden Mustafa'yı seversey
Keziy belyi savasan
O yani kış
Bı yantı kış
Her kim..... e göz etmişse
Gözine çahila bi kızgın şis

31. ŞEKER: Sihire uğradığına inanılan kişinin başında bir küp şeker gevrilir daha sonra şeker ateşe atılır. Şekerin ateşte aldığı şekle bakılarak sıhri yapanın eşkali belirlenmeye çalışılır.

32. KURKUŞIN TÖKMAH: Sihire uğradığı veya nazara geldiğine inanılan kişilere şu işlem de yapılır: Bir eleğin içine bir parça kuru ekmek, bir tutam tuz, bir kuru soğan konur. Ateş te kurşun eritilir. Sihire veya nazara uğrayan kişi veya kişilerin üzerine getirilen bir tas suya eriten kurşun dökülür. Kurşunun aldığı şeklin sıhri ya panın veya nazar edenin şekli olduğu kabul edilir.

33. KAYARPIZI: Kaya yarpuzuda diyebleceğimiz bu ot dağlarında, çorak yerlerde yetişir. Toplanarak evlerde kurutulur. Kaynatılarak suyu süzüllülür. Suyunun bir çok hastalığa iyi geldiği söylenir. Bu hastalıkların bazları: Karın ağruları, mide sancı ve krampları, soğuk algınlıkları...

34. DARI PÜSKİLİ: Mısır koçanlarının içinde bulunan saçaklar alınarak kaynatır. Kaynatılan mısır sacakları karın boşluğunun altına bağlanarak idrar söktürmekte kullanılır.

25. FRENKSUYI: (Salça) Arı sokmalarında kullanılır. Arının soktuğu yerin üzerine sürüller.

36. KULAH PİSİ: Yine arı sokmaları için kullanılır. Bilhassa ilk yardım

için hiçbir ilaç veya malzemenin bulunmadığı zamanlarda arının soktuğu yere kulaktan alınan pıslık sürüller.

37. KEYİŞ SIYRIGI: Meşin kemelerin tüylü kısmı bir çaklıyla kazınarak alınan sıyrık küçük yara kanamalarında kullanır.

38. YR: Or tübüne ılağı demektir. Oda yaralarındaki kanamaları durdurmak için kullanılır.

40. DUZLU SU: Bir bardak suya normalin üstünde tuz atılarak eritiştir. Bu su sıcaklarından iheri gelen burun kanamalarını, yanıkları tedavi için kullanılır.

41. KABAH ÇEKİRDEĞİ: Kabak çekirdeği kırılıarak içi alınır. Tuzsuz olarak yenildiği takdirde bağırsak parazitlerini düşürmeye yarar.

42. BİYANBALI: Meyan kökünen şerbetidir. Açı karnına içildiği zaman böbrekleri çalıştırır.

43. NİŞE : Nişasta kuru olarak ağızdan alındığında ishalı keserek peklik sağlar.

44. SÜD-ZET: Bir bardak sütün üzerine bir parmak kadar zeytinyağı döküerek aç karnına içilirse böbrek iltihaplarına iyi gelir.

54. SÜDLEGEN: Bu da bir çeşit ottur. Kesildiğinde sütü çıkar. Bu süt vücutta meydana gelen sigillerin düşmesinden sonra yaranın kapatılması için kullanılır.

46. İPEK: Vücutta meydana gelen sigillere ipek bağlanarak, sigillerin düşmesi sağlanır.

47. DUZ OHIMAH: Sigillerin üzerine tuz okunur, toprağa atılır, o topakta tuz eriyince sigillerin de eridiği kabul edilir.

48. KABAKULAH YAZMAH: Kabakulak olan çocukların kulak bezlerinin üzerine sabit kalemlle herhangi bir dua yazılır. Sabit kalemdede bulunan bir maddenin bu hastalığa iyi geldiği söylenir.

BİR HARP OYUNU:

URFA'DA SAPAN HARBI

M. Emin Beyazgül

Bugün yerini futbola terketmiş bulunan sapan 35-40 yıl öncesi gençliğinin tatil günü oyunu idi. İki kol ve içersinde taş konulan bir göbekten ibaret olan sapan, eşme denilen kuvvetli bir ipten örülmek suretiyle işlenirdi. Kollar kullanan adamın kollarının uzunluğuna göre değişik boylarda olup genellikle 125 cm. uzunlığında iki kolun birleştiği elips şeklindeki orta kışının genişliği 6-8 cm, uzunluğu 10-15 cm. civarındadır. Kolun bir ucu parmağa geçirilir, diğer ucu ipekli olup paramaktakı uçla birleştirilerek göbek kışına sert bir taş konarak bir kaç defa mihveri etrafında havada salandıktan sonra hedefe fırlatılır. Sapan aynı zamanda bağ ve bostanlara giren yabancılara başı boş hayvanları ve karga gibi muzır kuşları da kovmak tamemssiz bir silah yerine geçerdi.

Urfa'da başlıca üç yerde hafta tili günlerinde sapan harbi yapılrıldı:

1. Eyyubiye Mahallesi- Kalaboyuñ Harbi: Kalenin arkasından geçen derenin karşı yakalarda, genellikle Eyyubiye Mahallesi derenin güney kesiminde Şih Mahsut civarında, Kalaboyuñ ise Kuzey kısmında kale arkası ve Çütkübbe civarında mevzilenerek çarşı pışırlardı.

2. Beykapusu- Bedendibi ila Kemberiye Mahalleleri Herbi: Eski Beykapusu köprüsü ile şimdiki Şerif Özden İlkokulu önünde bulunan eski

bayram yeri sahası ile T.M.O nin işgal etmiş olduğu Mezarlık arasındaki sahada yapılrıldı.

3-Dergezenli Mahallesi- Tilfindir Harbi: Devlet hastanesinin önünde bulunan Karakoyun Deresinin karşı yakalarında, Hastane ve Mezarlık önündede yerleşilerek yapılrıldı.

Harp, önce 13-15 yaşlarındaki çocukların orta yere çıkıp karşı tarafa meydan okuyan bir nevi harp türküsü karşı tarafı tahrik edecek sloganlar söyleyip sapan kullanmasıyla başlandı. Biraz sonra karşı taraftan da gençler meydana çıkarak mukabelede bulunur ve bu suretle taraflar tedricen kuvvetlerini harp sahasına sokarak filen muharebeyi başlatmış olurlardı.

Büyük ve kuvvetli atıcılar, geride harbin seyrini gözetler, taraftarlarında yenilgi belirtisi, müşahede edince cephaneye duruma göre takviye kuvvetleri sevk ederlerdi. İşte, harp asıl bundan sonra başlardı. Son katılanlar 20-25 yaşları civarında bulunan balta bıçıklı sapan harbinde ün yapmış muhabillerdi.

Bunların sapan taşları kurşundan daha muassırdır bu taşlar isabet ettiği mezar taşlarını bile parçalarlar di. Bu harplerde kol kırılmak kafa yarımak normal yaralanmalar olup bir

Devamı Sahife 24'de

TENEKECİ MAHMUT'LA BİR KONUŞMA

-III-

Hazırlayan
Mustafa K. APAYDIN

HARRAN: Sizin Urfa müzikisi alanında yetişmenizde çok büyük katkıları olduğu söylenen Mükim Tahir ile tanışmanız nasıl olmuştur?

M.GÜZELGÖZ: 7-8 yaşlarında başlayan musiki yaşıntım 13-14 yaşlarına kadar çeşitli şekillerde devam etti... O zamana kadar sayısız «DAĞYATILARI» na, «SIRA GECELERİ» ne, «ASBAP GECELERİ» ne ve davetlere katılmış; buralarda hem öğrendikleri mi sergilemeye, hem daha değişik musiki özelliklerini öğrenmeye, hem de eksik taraflarımı tamamlamağa çalıshmıştım...

O sıralarda halk arasında benim de adım söylenmeye başlamıştı. Bazı asbab gecelerine beni de çağrıyorlardı... İşte benim Urfa müzikisi alanında yetişmemde çok büyük katkıları olan Mükim Tahir ile çağrıldığum bu asbab gecelerinden birinde tanıştım:

Bir yaz gecesinde Tumbuloğlu Mahmut gilde asbab gecesi vardı. Bu asbab gecesine beni de çağrımlardı. Ayrıca çalıp söylemek üzere Daşçı Müslüm Lolo Yusup gilin takımlarıda gelmişti. Bende bunların arasına katıldım.

Tumbuloğlu Mahmut'un evi çok büyüktü. Geniş bir hayatları ve yazılıkları vardı. Misafirler evi tamamen dolmuştu.

Rast fasılina başlandı. 2-3 şarkısı okunduktan sonra merhum Vaveli Mustafa Çavuş'a bir rast gazel okuttular. Derken Nevruz makamına geçildi. Burada bana bir navruz gazeli okumamı söylediler. Ben navruz gазelesine başladım gazelin birinci ve ikinci katını oku-

duktan sonra İbrahimî makamına geçildi. Ben tam İbrahimî'yi okurken birdenbire cemaate bir «velvele» düştü. Hayatta oturanların hepsi gürültü ile ayağa kalktı ve aşağıdan «Buyrun Tahir Efendi buyrun» diye sesler geldi. Ben o zamana kadar Mükim Tahir ile hiç oturmamıştım.

Mükim Tahir ve arkadaşları hemen yukarı yazılığa çıktılar, selam verip saz söz heyetinin yanına oturdular. Mükim Tahir'in ismi anılıncaya bütün müsiki şinaslarının ve okuyucuların benzeleri sapsarı kesilirdi. Çünkü Mükim Tahir çok büyük bir usta idi. Onlar o turduktan sonra etrafımıza söyle bir baktı, herkesin benzi sararmıştı. (Mükim Tahir o sıralarda mahpustan yeme çıkmıştı. Akçakalede kahiyordu. Onu o gece için hususi olarak çağrılmışlardı.

Ben bütün bu durumları gördükten sonra hiç istifimi bozmadan kısa zamanda kafamda bir muhakeme yaptım ve gazelimi tamamlamaya karar verdim. Arkasından da okuduğum gазele devam ettim ve gazeli çok iyi bir şekilde bitirdim... Ben gazeli bitirdikten sonra Mükim Tahir'e bir Navruz gазezi okuması için çok ısrar ettiler. Ama o ısrarlara aldırmadı ve navruz gazel okumadı. Bir de tam bu sırada benim hayatım boyunca unutamıyacağım bir sözü vardır ki, onu da burada aktarmadan geçemeyeceğim...

Mükim Tahir'e bir Navruz gazel okuması için ısrar ederlerken O: «Pak, lavanın üzerine hiçbir şey yiyelemez.»

Devamı Sahife 24'de

Bir (Toponomi) Denemesi:

URFA'DA YER ADLARI

M. Adil OYMAK

MEVKİ ADLARI

Cin kuyusu
İt merdivanı
Harunbegin lokuşu
Mullaalı tetirbesi
Lekler (Kızıl koyun)
Eski seray
Sere öğü
Mecbelbehır
Ayıp (Eyyubiye)
Beden dibi
Mahkeme öğü
Aharbaşı
Kasapdaşı
Ahırveren
Kötüler
Kalaboynu
Çütkübbe
İtyen
Kelleçi çayı
Mehfel
Çataldaş
Kurbağa oteli
Kuyubaşı
Kuyulu fırın
Şih salihin takası
Fattaneğin de liği
Pohlu zuvah
Sineh mehlesi
Horuz tetirbesi
Vakit tetirbesi
Bekmez tetirbesi
Köprübaşı
Aşağı karşısı
Masmahane
Büyük yol
Mihsimor
Yakubiye
Bamya suyu
Fırılı kilise

Şirket

Çüt kubbe

Şehitlik

KAPILAR

Harran kapı

Beğ kapı

Samsat kapı

Zencirli kapı

Demir kapı

Yeni kapı

Karannıh kapı

Sultan Murat kapısı

KÖPRÜLER

Albayın köp.

Hızmalı köp.

Kara köp.

Sultan Murat Kemerî

KABALTILAR

Kefyelerin kab.

Hec Aboyun kab.

Cindanoğlu kab.

Ninoların kab.

KAHVELER

Kereziye

Çardaklı

Köroğlu

Camlı kahve

Bilincin kahvesi

Şarlo

Manaş

Mecbelbehır

Kumlu hayat

Mangırlı Kahve

MEYDANLAR

Arap meydanı

Hokka

Karpız

Eşşek

Bidik

Haşimiye

Yıldız

Ellisekiz meydanı

Su maydanı

Piçakçı meydanı

Kara Mey.

Topçu Mey.

Kurbağa oteli mey.

TEKKELER

Dergâh

Mevlahana

Abdülvahit Tekkesi

Kıbrıs Tekkesi

Şih Saffet

Şih Maksut

Aslan Baba

Behramların

Hartavi Müslüm Efen.

Sabıkın Tekkesi

MAĞARALAR

SARNICLAR

Kalhan

Dip karlığ

Ağaçlı mağara

Hec Abbasın serinci

Kanlı mağara

Damlaca

Merkefe

Delikli mağara

Kırkmağara

Meligin eyvanı

Deryaküp

Değin öğü

Şahin yuvası

Savılı mağara

Derviş mağarası

Beş mağara

ÇARSILAR

Attar pazarı
İsotçu pazarı
Mevlahana
Bedesten
Eski Koyuncu Pazarı
Kendirçi pazarı
Pıçahçı pazarı
Keçeci çarşısı
Kuyumcu çarşısı
Postalçı çarşısı
Kafafhana
Boyahana
Kürkçü pazarı
Mezat pazarı
Debbahhana
Haliçi pazarı
Sipahi pazarı
Arasa çarşısı

HAMAMPLAR

Sultan hamamı
Keçeci hamamı
Yıldız hamamı
Serçe hamamı
Şabanhamamı (içinde)
Kız hamamı
Danakuvan (Mevlahana)
Eski arasa hamamı
Cincıklı hamam
Velibeğ hamamı
Vezir hamamı
Ayaklı hamam
Herrahman hamamı
Beykapısı hamamı

DERE, TEPE VE DAĞLAR

Külaflı
Top dağı
Meligin eyvanı
Nemrudun tahtı
Sinek yaylası

ŞİH MÄKSUT

Dedeyin gülligi
Çüt kubbe
Şebeke dağı
Namus takası
Katırdağı
Şih Mehemet
Manceyin deresi
Dedeyin serinci
Karakoyun deresi
Direkli
Ahber
Hec Abbasın serinci
Kara piyar
Ak piyar
Cabur
Tilfındır
Deryaküp

DEĞİRMENLER

Demirkapı
Samsat kapı
Boyahana

MAHALLELER

Kızıl koyun (Lekler)
Eski saray
Yahudi Mehlesi
Aharbaşı
Kendirçi
Dergezenli
Kötüler
Kalaboynu
Beden dibi
Hekim dede
Karamusa
Yusufpaşa
Hüseyinpaşa
Gerz mehlesi

HANLAR

Hac Kâmil hanı
Mevlahana
Kafafhana
Kazhana
Şıgoyun hanı
Yusbun hanı
Gümruk hanı
Çukur han
Meçek hanı
Çifte han
Aslanlı han
Masmahana
Topçu hanı
Yahudi hanı (Barutçu)
Hambal Mehoyun hanı
Şaban hanı
Fesadın hanı

BAHÇE ve MESİRE YERLERİ

Süleyman piyari
Kütoğlu havuzu
Halepli bahçası
Dev teşti
Paşa bağı
Şirti çayı
Karalökün bağı
Dennoyun bahçası
Horhor
Narlîh
Zeytunlîh
Fıstıhlîh
Şehitlîh
Herrahman
Enzilha
Direkli
Bamya suyu
Kasapdaşı
Dedeyin gülligi
Beg şakası
Külaflı tepesi
Haphap dağı (tilfındır)

URFA'DA YETİŞMİŞ BİLGİNLER

TAHİR EFENDİ «Seyyid Tahir İbni Seyyid Ney» (17-18.y.y.)

Tarihçilerden. Fazilet sahibi bir kimsedir. Urfa'lı olup birçok da eseri vardır.

ESERLERİ:

1 — Sefinet'ul Bihar diye isimlendiği Mülteka şerhi (Nuruosmaniye Kütüphanesi)

2 — Camiül-Ayat ve Şamihu'l Beyyinat adındaki tarihi vardır. Arap çadın genişletilerek tercüme edilmişdir (1710) Yedi bölündür. Yaratılıştan zamanına kadar olayları kapsar. Beşiktaş'ta Yahya Efendi dergâhında kütüphanede mevcuttur.

3 — Künüzül Fünün: İlimler hak kindadır. (Esad Efendi kütüphanesinin dediği)

ŞERAFFE-DDİN YAHYA EFENDİ

Hayatı hakkında bilgi olmamakla beraber 18. yüzyılda yaşadığı tahrîm edilir. Urfa'da yetişmiş alimlerdenidir.

ESERLERİ:

1 — Menar şerhine haşiye yazmıştır.

Usul'u fıkıh kitabıdır.

RÜŞDİ EFENDİ

Urfa'lı olup mevaliden Es'ad Efendiye intisab etmiş sonra Hatipzadeye divan katibi olmuştur. Daha sonra kethüda kalemi halifelerinden olup 1. Abdülhamit Han'ın ilk yıllarda ve fat etmiştir. Şairdir.

MUHAMMED BALİ EL SURİCİ (?-1343)

Urfa'nın Suruç ilçesindendir. Bu ilçe önceleri önemli bir ticaret ve ipek

böcekçilik merkezi idi. Birçok bilgin de yetiştirmiştir.

ESERLERİ:

Ihdak el- Hakayik fil Nazm el- Râkayik.

**ABDÜLKADİR B. ABDULLAH
EL HAFİZ EBU MUHAMMED EL-
REHAVİ (1141- 1215)**

Hadisçidir. Urfa'da doğmuştur. Cezire muhaddisidir. Musul Dar'ül Bilad Memlük büyüklerinden biri idi. Hadis hafızlarından ders aldıktan sonra Urfa'ya geri dönmüştür. Hadis'e da ir kırktan fazla eseri vardır.

HALİMZADE KUDİSİ MUHAMMED EFENDİ

Urfa ulemasından Hasan efendinin oğludur. İlimlerde mahir olduğu için birkaç defa İstanbul'a gitmiş ve şöhret kazanmıştır. Bir defasında müfü olmuş fakat geçinemeyerek Rumka le'ye ikamete gönderilmiştir. Selim Sırrı Paşa kendisini orada görmüş İstanbul'a götürüp müftü nasb ettirmiştir. Sonra bu görevine İzmir niyabed ve nikabedi eklenmiştir. 1800 yılında Erzurum mollası olmuştur. Mısır seferi Hümâyûnuna 5—6 bin askerle yardıma gelmiş Mısır fethinde kadı nasb olunmuşsada şeyhülislam tensib etmediğinden 1806 yılının muhareminde Mekke kadısı olmuştur. İstanbul'a dönüşünde 1806 vefat etmiştir. Sultan Beyazıt kabristanına gömüldü. FAZIL' üc dilde yazan şairdi. Her meclisteki yalnız kendisi konuşur, rinde olmakla bazı gülünç halleri görüldü.

HACI SAKIP EFENDİ

(Mehmet Emin DENİZ)

-III-

Cemil Cahit Güzelbey

Sayın Galip Deniz'in açıkladığına göre üç oğlu olmuştur. Bunların adları Osman, Halil,, Mustafa Lami'dir. İlk ikisinin adları Sakip tarafından kurulan (Külliye)nin kuruluşuna ilişkin 25 zilhicce 1286 (22 Mart 1870) günü vakıf yazısında Devriş Osman ve Halil'in adları vakfa mütevelli atanmış bulunmalarıyla geçmektedir. Mustafa Lami kendi dedeleridir. Sakip Efendinin sağlığında Birecik'e dönerek burada yerleşmiştir. Mustafa Lami Efendinin oğlu Necip Efendi, Birecik'in ünlü adamlarından Kadir Efendinin babasıdır. Kadir Efendinin oğlu Rahmetli Necip Deniz 1946-1950 döneminde bu yer belediye başkanlığı yapmıştır. Kadir Efendinin damadı Sami Akan'da 1943—1946 döneminde Birecik'te belediye başkanlığı görevini yürütmüştür.

Devriş Osman hakkında hiç bir bilgimiz yoktur.

Sakip'in öbür oğlu Halil Bey'e gelince: Bu'da babası gibi ünlü bir kişidir. Gaziantep'li Battal Beyin güzel kızı Emine hanımla evlenmiştir. Sayın Galip Deniz'in anlattığına göre Battal Bey önce Emine Hanımı istememiş, bunun ızerine Halil Bey sağladığı yüzlerce silahlı adamla Gaziantep çevresine gelmiş kente gelip gidenleri rahatsız etmeye başlamış, araya girenler işi tatlıya bağlayarak bu evlenmeyi sağlamışlardır.

Emine Hanımın Halil Bey'den çocuğu olmamıştır. Gaziantep şeri mahkeme sicillerinde yazılı 7 zilhicce 1302 (8 eylül 1789) tarihi verasat belgesi bu

evliliği doğrulamaktadır. (Cilt:152, Sayfa: 14) Verasat bölgесine göre Halil Bey yin, Emine hanımdan önce Ayşe adında akıl durumu bozuk bir hanımla evlenmiştir. Büyük Nuri Bey diye anılan Nuri Elgin'in ikinci karısı, Halil Beyin Ayşeden olma kızı münevver hanımdır.

Halil Bey'in kızı Münevver hanım ve Nuri Elgin'den olma ikinci kızıyla Yargıtay üyeleriinden Sayın Galip Kınoglu ve Nafi Arkuluç evlenmişlerdir.

Halil Bey'in damadı bulunduğu Gaziantep'e sık sık gelip gittiği söylenir. Bu gelişlerinden birinde Hasip Dürrü şu parçayı yazmıştır:

«Urfa hanedanından Sakip Efendi zade Saadetlü Halil Beyfendi Aynatabı teşriflerinde tanzum olunan kaside»

Görmemişti çeşm-i hamem böyle bir ferruh demi.

Devr-i nâ-hemvar-i çarhın olmuş hurremi

Mürde-i sad saleye döndü hüner kadri deyu

Pusuna geymişti sirbal-i siyah-i matemi

Dirhem âsa hem bırakmaz idi bir dem dâmenin

Hümdüllah şimdi handan oldu ruy-i derehemî

Bir kerim-i mekremet âsara etti intisap

Kim olur emsalının hem emsali, hem ekremi.

Kadr-dân-i zümre-i ehl-i hüner vâlâ güher

Muterif ez her cihet fazlına cümle ademi

Hak reha-yap eylesin şehr-i Reha
yi her zaman

Cümle afetteden İlahi zevk ile geç
sün herdemi

Çün büyütmiş küşe-i oğusta hem
çün sedef

Böyle bir dürdane-i reşâver-ü kân
yemi

Şem-i cem-i Ehl-i dil Sakıp Efendi
zade kim

Nükte-i müphemler anın hayırı
nın mülhemî

Mir-i bi hemta saadetlü Halil Bey
kim anın

İştihar-ı cüdu bir taht-ı bülent a-
vaze kim

Tayyeder güş eyleyenle zikri nam-
Hatemi

Cûrasin nûş eyleyen peymane-i
ihsanını

Seng-i hâraya çalar destindeki ca-
m-i cemi

Zakının bezl-ü atâ bir hul-i mâ-
der zadidir

Tabının cüdu sehadır tâ ezelden
tev'emi

Hâk huri üzre düşmüş katre-i nâ-
çiz iken

Afitab-ı iltifatı yerde koymaz şeb-
nemi

Ol şîhab-ı Sakipafka-ı izzü rif'a-
tin

Lemasın tahsin eden bir seba-i sey-
yaremi

Necm-i ikbalın terekkide görüp
günden güne

İntihap eyler Süreyya da o mir-i
elhami

Lücce'i lütfuna mustağrakolan
bir bes midir.

Eylemiş ihsanı şermende ser-a ser
âlemi

İzz ile teşrif edince rahş-ı heybet
bahşının

Tab-ı ayn-i Aynitap oldu ğubar-ı
makdemi

Asitin-i midhatı nazm-i averanın
memkesi

Asitan-ı hizmeti bay-ü gedanın mei-

temi

Bu da indallah Sümüvvü kadrini
ış'ar eder

Kim seni Cedd-i Resulullah ile kıl-
mış semiy

Ebkem olmuştu zeban-ı tüti tabın
yne

Kand-ı evsafın senin nutka getir-
di ebkemi

Böylemi tahrir ederdi vasfinı bu
çakerin

Olmasa násur eger zahm-i dil-i bi
merhemî

Şeh-suvar-ı arsa-i nazm idim evvel
ben dahi

Çeşmîme gelmezdi aslâ âlemin bi-
şü kemi

Devrederdim deşt-i manayı iki üç
hatvede

Zir-i ran ediüp sürünce eşhep-i en-
dişemi

Şahid-i fikrim civan-ı taze iken
kaddini

Eyledi ham-geşte çarhun siklet-i
bar-ı gamî

Hazret-i hakka sipas-ı bi-kıyas ol-
sunki ol

Reh-nümün etti, bana vessaf-ı sad-
rı azamî

Hafız-ı Nabi eda yani Hasircı zade
kim

Mektep i irfârim oldur şimdi rük-
nü akvemi

Lenk-ü lük ettim annin isrine bendeiktida

Yoksa mümkün mü yürütmek bi-
ser-ü pâ ademi

Kıssa-i halin diraz efsanedir DÜR-
RÎ Yeter /

Şimdiden sonra dua oldu kalemin
elzemi z

Tâ ki devrede felekte mihr-ü ma-
hi farkeden

Neyyiri bahti ziyyâdir ede terk-i
âlemi

Evliya Çelebi seyahatnamesinde URFA

I. Halil ÇELİK

HANLAR

Evvela çarşı içinde (Yetmiş hanı) (20) Kargir yapıdır. Büyük han olup İbrahim Halil nehri üzerinden geçer. Hacı İbrahim hanı, (Samsat kapısı hanı), (Bey kapısı hanı), Bey kapısından dışarıda Sebil hanı vardır. Samsat Kapısından dışarıda mağaralardan hanlar vardır ki her biri beşer, altışar yüz at alır, On adet kudret eliyle kaydan oyulmuş kervansaray gibi emsalsiz yerlerdir ki içinde insan kaybolur. Allah'ın garip hikmetidir ki bu mağara lar Temmuz'da sern ve belki soğuk kışın ise hamam gibi sıcak olurlar.

ÇARŞI PAZARI

Hepsi dörtüüz dükkandır. Şehrine (Urfa'ya) göre çarşı ve pazar manır ve süslü degildir, fakat yine kıymetli eşya bulunur. Saraaçhanesi İbrahim Halil nehri kenarında olmakla temiz «Serdab-i Bağdad» (21) şekilli bir soğuk, sulanmış caddenin iki tarafında mamur ve süslü ve mevsimi gelince zambak ve diğer çeşitli çiçeklerle süslü olup gelip geçenlerin dimağlarını kokulandırır.

Oralarda bütün maarif erbabının ve nice din bilginin toplandıkları yerler vardır.

İki bedesteni var. Birı eski usul kârgir kubbeli kavi binadır diğeri Tayyar oğlu Ahmet Paşa yapısı olup uzuncadır. Üç adet demir kapısı vardır. Büttün kıymetli lâlak yakut, zümrüt ve mücevherler mevcuttur. Şehrin içersinde ve dışarsında bir çok su değirmenleri vardır ki benzeri yoktur. Evvela (Pazar değirmeni) hergün elli kile bugday öğütür. Gezinti yeri bir değirmendir.

Duvarına güzel yazı ile şu beyti yazdı:

**«Asiyâb-ı felek ahir öğütür dâinemizi
Çün gelir nevbetimiz itme a devran
acele»**

Arasa değirmeni, Tayyar Paşa değirmeni, Fakih değirmeni ve Kadı değirmeni, Arasta başı değirmeni ve Kadı değirmenleri vardır. Bunun aşağısında Dabbâhhane vardır ki o da dahi süslüdür. Onlardan aşağı Çürük su üzerinde nice değirmenler var ki beğenilmez.

Urfa'nın suyu ve havası gayet mütedil olup yazı yaz, kişi kısıstır. Kişi kar yağar baharda yağmur... Kendisi hakiki dördüncü iklimde olup 17.iklimi örfiye düşer (22) Talihli Ay burcunda bulunmuştur. Yarandan tabiat sahibi şirin edalî dilberleri olur. Temiz lekesiz, terbiyeli, edepli, örtülü saf hantları vardır.

ELBİSE, SANAT, YİYECEK ve İÇECEK:

Ayan ve eşrafi baştan başa samur ve sincap kürk ve atlas elbise giyerler. Otra hali olanları çeşitli kısa elbise giyerler. Sanatlarından pamuk ipliğiinden kapı gibi bez olur ki Musul bezinden ince ve temizdir. Ürünlerinden bugdayı arpası, mercimeği, nohudu ve pamuğu tanınmıştır. Yiyecek ve içeçinden nar'ı meşhurdur. Bu şehrın Harran tarafında Halil nehrinin iki tarafı baştan başa bağ ve bahçe olmakla yaz ve kış sebzeleri bulunur. İç kalenin ensesindeki Damlacık dağının üzleri de bahçeliktir. Buradaki narlarnın her biri bir okka ve bazen 500 dir.

hem gelip adam kellesi kadar olur. Bağdad, Niksar ve Gemlik'te de böylesi sulu nar olur. Hatta İstanbul'un ve Kaferiye'nin Lefan narına yan başı gelir. Vakıa Maraş'ta da nar çok olur hatta fırnlarda kurutup diyar diyar götürülür. Fakat Urfa Narı dünyaca tanınmıştır. Hatta (Ennari fakihet-işşita) Ateş kışın meysasıdır demişler. Yaranın biri fakihe kelimesi (Nar)dan maksat taneli nar zannedip (halbüki nar kelimesi Arapçada aynı zamanda ateş manasına gelir), (Bilhassa Urfa narı olursa) demiştir.

Hakikaten pek az bulunur ve ga yet sulu nardır. Has ve beyaz Livaş ekmeği, sac üzerinde pişer yufka beyaz ekmeği, tandır kebabı, helvası dut şarabı, ipeği gaylıt aladır. Urfa halkı fevkalede garip dostu ve hoşsözlü kimselerdir. Gece ve gündüz misafirsiz yemeğin yemezler. Şecaatli, yiğit, mert kimselerdir. Cenab-ı Hak bu memleketin halkına İbrahim Halil (A.S) bereketi vermiş gayet bolluk bir yerdır Halil ürrahman yeri olduğundan burada zulüm eden hakim asla yaşamaz, elbette bir kazaya uğrar.

Bu hakir ellialtı (1645) tarihinde seyahatim sırasında bu Urfa şehrine geldiğimizde Trabzonlu ketenciler Ömer paşazedel Baki paşa bu şehirde hakim idi. Sarayında misafir olup sabah akşam kendisi ile sohbet ederdi. Birgün hazreti Halilürrahman vakuflarını teftiş etmeye çüret edip, halka sureti Haktan görünüp nice yıldır tamlı eder şekilde para toplama gayrette düştü. O gece rüyasına bi rihtiyar girer. Boyu çok uzun olup elinde aşası dilin-

(20)—Halk arasında Yemiş hanı olarak bliinir. Asıl ismi Gümruk hanıdır. 15.y.y.da Osmanlı padişahı Kanşa ettirilmiştir. Geniş avlulu ve iki katlı olan bu hanın ortasından geçen Halilürrahman suyu çınarların altında anunu Sultan Süleyman tarafından içici kahve ve nargile içilir.

de (Ya Kahhar) zikriyle gelip paşanın önündeki masası üzerinden buyurulutusunu alır. Elindeki asayla paşayı dove töve tamam edip: «Benim vakıflarima niçin el koymak istersem?» derken hemen Baki paşa can havliyle uykudan uyanır Halilullahın vakfını yoklamaktan vazgeçer. Sabahleyin rüyasını imamına ve hakire anlatıp tabir ettirince: «Hayrola sultanum Halil fukarasına sadaka ve kurbanlar gönderip, ruhu için hatimi şerifler okutturun» dedim. Hakikaten paşa böyle yaptı. O makama yüz sürüp herseyden temizlendi işte Urfa böyle bir yerdır. Halkı, Halil İbrahim sıfatıyla, kalplerinin sevgilisi müvahhit ve mütakki adamlardır.

URFA'NIN ACAİP ve GARIP ESERLERİ :

Evvela Urfa kaleşinin doğu tarafı ensesinde Damlacık adıyla tanınmış bir yüksek dağ vardır. Nemrut lainin yaylağı ve taht merkezi imi. Bunun eteğinde ve şehir içinde nice bin mağaralar vardır ki her birinde ikişer üçer yüz at ve diğer hayvanlar yatar. Mağaraların birinde (İbrahim Halil Makamı vardır). Bir nurlu mağara olup kavisli kapısı vardır. Mel'un Nemrut Hazreti İbrahim'i ateşe atmazdan evvel bu mağaraya aç ve susuz kalsın diye hapseder. Allah'ın emri ile mağaranın bir tarafından bir tatlı suakıp dışarıya akmaya başlar. Bu mucizeyi gören nice inkârcılar müslüman olarak mesut olurlar. Hala o mağarada İbrahim Halil makamından o saf su akmaktadır. Her kim bu sudan içse, koyun eti yesiş kadar olup, tendirüst olur. (23)

(21)—Serdap: Yeraltında suyu soğuk tutan mahzene denir.

(22)—Urfa iklimi yeryüzünün yarı kurak bölgeleri arasına girebilir. Urfa'nın iklim özelliklerinden biride çeşitliliğidir. Bu sebeple iklim-i örfisi meşhurdur.

(23)—Sağlam, kuvvetli.

TEVHİT

Nabzımda atan, beyne dolan, kalbe girensin.
Tattım bu temiz aşkı ve bildim ki O sensin.

Aşk membəi sensin, sənə râciyse nedendir.
Dilberlere meftun kişiler şäibelensin.

Adem ile Havva'ya bu suçtan ceza verdin.
Yenmez dediğin meyveyi kasden yedirensin.

Gerçek bu ki: Hayrin ve de şerrin kökü sende
Kullar kaderin şerrine mümkün mü dirensin ?.

Kur'âni verip şeytani saldın peşimizden.
Sen münkiri mü'minlere düşman düşürengin.

Ister cezalandır beni en zor sınavla
Eyyup'daki işkencelerin bende denensin,

İsyancı temâruz ne ki ? Aklımdan geçiremem.
Kalbimde senin ismi şeriyfin hecelensin.

Şevket ! bu sitem, asla iman zâ'fi sayılmaz.
Amentü'lerin metnini hakkıyle bilensin.

Mahmut Şevket AKKAYA

Devleşen İrfan

Burcumsu güllerdir açan
Gözlerinde gözlerimde

Gül dikenl takıldı Haleplide

Suçulan amber kokusu
Şevkiyle ihya olmuştu

Narin çatladığı Karaköprü'de

Kubbemsi bir ferahlıkta.
Durgun göldeki damlalar

Dursun ihtişamla Anyızeliha

İrfan yatağına dönüş
Uygarsızlıktan göçüş var

Tarihi dolduran Harran'a doğru

Iki nehir arasında
Boğulmuştu cüce yumruk

İrfan devleşiyor peygamberlerle

HANİFİ DÜŞMEZ

YAŞAR NEZİHE HANIM'IN İKİ GAZELİ

Hazırlayan
M. Yaşar UĞUR

GAZEL

Yaralandı kalb-i zârim hançer-i müjgân ile
Geçmede leyl ü nehârim nâle vü efgan ile

Rahm eder görse eminim hal-i bed-bahtânemi
Arz-i hâle yare etsem dide-i giryan ile

Gam keder benden tebâiid eyler işte ol zaman
Bir gece hem-bezm-nûş olsam eğer cânân ile

Geldiğim günden beri dünyâya rüyum gülmedi
Geçmedi hiçbir dakikam rahat-ı vicdan ile

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

GAZEL

Ol perinin düşdüğüm günden beri sevdasına
Etmedim atf-i nazar bir dilberin simasına

Naz ile gülşende oldukça hıraman ol nigâr
Reşk eder tübâ-yi cennet kamet-i bâlâsına

Saçlarından büse-çin oldukça bad-ı nevbahar
Gibta eyler hep çiçekler büy-i can bahşâsına

Rüy-i cânâni göreydi bir kere mecnun eger
Şüphesiz etmezdi rağbet sevdigi Leylasına

Hâb - gahıda enisidir hayâl-i her gece
Gözlerim bakmakla doymaz vech-i mest-senâsına

Aşıkım didâr-i dil âşubuna etvarına
Cevrine âzârına hem naz ü iştîgnâsına

Pâ-yı yâre yüz sırüp ilân-ı hal etmek için
Muntazir gönülmüm bu leyl firkatin ferdâsına

Fâlâtün / fâilâtün / fâilâtün / fâilün

URFADAN DERLENMİŞ MANİLER

M. Emin ERGİN

93

KALADAN ENDİM ATLI
MARHAMAM DOLU DATLI
PAŞA DELLAL ÇAĞIRTMİŞ
HELAL HERAMDAN DATLI

94

KINIFIR ASLANIRMI
TOPRAĞI YAŞLANIRMI
KÜÇÜKTEN SEVİLEN YAR
ELE BAĞIŞLANIRMI

95

HARRAN ÖĞÜ YABANI
SAÇI DÖGER DABANI
Bİ GÜN YANIDA KALIM
BİN YIL ÇEKİM ZİNDANI

96

GÜL HANI
BÜLBÜL HANI GÜL HANI
YANI TENHA GORENDE
SÖLEŞMAĞA DİL HANI

97

ALMA YANI
KIZARMIŞ ALMA YANI
NASIL KEBRE KOYARLAR
MIRADIN ALMAYANI

98

Bİ KAPI DEMİR KAPI
BİNASI MÜHKEM KAPI
BENİ YARDAN AYIRAN
DİLENE KAPI KAPI

99

KINIFIRIN BUHARI
EVLERİ BAŞ YUHARI
Bİ GÜN EVİNE GETTİM
DEMEDİ ÇIH YUHARI

100

BI DAĞIN MAZILARI
ÇÜT GEZER KUZULARI
FELEK ALNMA YAZMIŞ
BI KARA YAZILARI

101

TEPSİYE KIRDİM NARI
AĞLADIM ZARI ZARI
KULBET ELE YOLLADM
TOP KAKÜL ESMER YARI

102

GÖZÜM YARI
GÖRMESİN GÖZÜM YARI
GÖRÜP DERTLİ OLMAHTAN
GÖRMESİN GÖZÜM YARI

103

BAHÇIYA SERDİM HALI
BOYU KIRINFİL DALI
GÖREN MAŞALLAH DESİN
KİMIN VAR BELE YARI

104

ALTIN TASIN KENARI
İÇİNE KIRDİM YARI
GÖNDERDİM YOLA VURDIM
SIRMA BIYİHLİ YARI

105

URFANIN GÖZEL NARI
KOYNUMDA GÖRDÜM YARI
OYANDIMKİ DİŞ İMİŞ
AĞLADIM ZARI ZARI

112

DAMA ÇİHTİM KİŞ İDİ
KELEMİM KEMİŞ İDİ
DAHA ÇOK YAZACAHTIM
MUREKKEBİM AZ İDİ

106

KALA KALIYA KARŞI
KALADAN ATMA DAŞI
GEL SARILIP YATALIM
DOSTA DÜŞMANA KARŞI

113

DAMA ÇİHTİM KİŞ İDİ
KELEMİM KEMİŞ İDİ
İSTEDİM MEKTUP YAZIM
YOLLAR KAPANMIŞ İDİ

107

DAĞITTI
DUMAN ÇÖKTÜ DAĞITTI
BİZDE Bİ OYMAĞ İDİK
FELEK VURDI DAĞITTI

114

YAZI YAZDIM YAZ İDİ
KELEMİM KIRAZ İDİ
DAHA ÇOH YAZACAHTIM
MUREKKEBİM AZ İDİ

108

KAH GEZELİM ODAYI
BAŞA SARDIM SEVDAYI
ELE Bİ YAR SEVDİMKİ
HUVARDA KABADAYI

115

SENEM SESE MI GELDİ
KEDEM BASA MI GELDİ
SAĞLIĞIMDA GELMEDİ
ÖLDÜM YASA MI GELDİ

109

KEMER AĞIR KAHMIYI
YAR ÜZÜME BAHMIYI
YAR ÜSTÜNE YAR SEVİ
HEÇ ALLAHTAN KORHMIYI

116

İNCİLER KİLENDİ
TİMINLER SİLENDİ
SEN BENDEN AYRILALI
BENZİME KÜL ELENDİ

110

KARŞIDAN KOYUN KUZI
KOYUNA VERİN DUZI
MALIN VEFASI OLMAZ
İGİDE VERİN KIZI

117

KALALIYAM KALALI
BAŞI YEŞİL VALALI
DERMANSIZ DERDE DÜŞDÜM
SİYE GÖYÜL VERELİ

111

KINIFIR BOYNUNN EGDİ
DALI GÜLÜNE DEGDİ
NİYE O GÜN ÖLMEDİM
ELİ ELİME DEGDİ

118

TER SİNEMİ
ÇÜRÜTTÜ TER SİNEMİ
FELEK GÖZİ KÖR OLA
HER İŞİ TERSİNEMİ

Urfalı Şair Nabinin Hayrabad adlı Eseri Hakkında

Mahmut Karakaş

-V-

Tahtından megerki taht-i cahm
Ya'ni ki serir-i padişahın
Pünhan idi bir amik-i serdar
Kim ana değildi vehm-i rehyab
Etdikde mülük meyl-i ta'et
Eylerler idi girub ibadet
Huddam-u havas olup nigehben
Fahr etdi o şuhu anda pünhan
Şah, bu olaydan sonra Cavid'in
yokluğuna üzültür, ne yapsa hatırlanın
çıkaramaz. Şahın bu üzüntüsünü gören
hademeler, serdabın anahtarını
vererek Cavid'in orda olduğunu müjdeleler.
Şah buna çok sevinir, Fahri
yaptığından dolayı tebrik eder. Cavid'i
hemen yanına getirmelerini emreder.

Fakat serdaba gidenler, serdabda
yanığın olduğunu ve Cavid'in ortalar
da olmadığını görürler. Cavid'in aydınlanması
için yanına koydukları
mum devrilmiş ve yanığın çıkmıştır.
Cavid'in yanığın neticesinde yandığına
kanaat getirirler.

Ahr ani bildiler ki ko mehevə
Olmuş hedef-i hadank-i ateş
Bir şem'in olub şırarı iften
Ne var ise etmiş anda suzan
Cavid'in serdabda yandığını anla
yan Fahr, üzüntüsünden baş açık ve
yalın ayak çöle doğru gözden kaybolur.

Aramın edüp bu nakş-i yağma
Sahralara düştü bu ser u pa
Cavid'in yanması ve Fahr'in kaybolması,
Hürrem şahı materme ğark eder.
Dünya ve devlet işlerinden el çeker,
inzivaya çekilir. Şah, serdabi hemen
temizlettirir, içeriyi aydınlatmak
için bir kandil ve birkaç kitab alarak
gündüz oruç, gece namaz kılmak niye
tiyle serdaba girerek üstüne kapiyı
kilitler.

Ol fikriyle kim edüp ferâget
Hallak'ıma eyleye ibadet
Manende-i şem ola daim
Gündüz saim gece kaim
Her şeb getürüp te am u abm
Sedd eyleyeber kilidi babın
Böylece Hurrem şahın aşırı zevk

ve içki meclislerinin sonu hüzün ve iz
tirab olur.

Nabi; alemin durumunun daima
böyle olduğunu içki ve aşırı eğlence ile
vakit geçirenin elbette bu duruma
düşeceğini anlatarak, kendi nefsinide
içki ve bu türlü eğlencelerden men ediyor.

Nabi bu fenadan eyle perhiz
Bir gün demeden zamana berhiz
Çok kendi iradetinle desti
Devran sana vermeden şikesti

Şeyh Attar'ın hikayesi burada hüzün,
ayrılık ve ızdırabla son bulur. Fakat Nabi, hikayenin bu şekilde bitmesine razı olmuyor ve onu tamamlama
ya layık bir hikaye telakki ediyor.

Amma bu fakir-i nabehencar
Gördüm kalem-i dakika dani
Etmemse seza bu Dasitani

Nabi burdan itibaren Hikayeyi lave yapmaya başlıyor. Hikayenin bu kısmı oldukça hareketli geçmekte ve insanı hayli meraka sevkettmektedir. O devirde Cürcan şehrinde, Çalak namında bir hırsız vardır. Çalak sanatında, dünyada bir eş bulunmayacak derecede mahir ve ustadir. O kadarki merdivenlerden yel gibi iner, isterse göge tırmanır, Ay'ın başını keser. Felegin damına kemend atar, yıldızları çalmadan satar. Onun korkusundan yıldızlar geceleri sabahlara kadar birbirini bekler.

**Var idi o şehr içinde nâgâh
Bir düzd-i zemin şikâf-i bî rah
Ayyarınla rübay-i bibak
Tûraz-i zamane namı Çalâk
Bam-i felege kemend atardı
Kevkebleri çalmadan satardı.**

Çalâk, evinden sarayın ardından serdaba kadar, sarayı soymak için bir tünel açmış. Serdabda yanğını çıkışın dumanını evinden görür. Ne olduğunu anlamak için tünelden geçerek serdaba gelir ve Cavid'i yerde bayığın bir vaziyette bulur. Çalâk meger Cavid'i tanıymış şahdan bir hayatı bahşış aabileceğini düşünerek, Cavid'i yanmaktan kurtarır ve o'nu evine götürür.

**Dedi ki bu tâhfe dest-i reşdir
Lütf-i şehe bu vesile besir
Net'i yetişür bana mukarrer
Bir ret-i hazineden füzunter**

Cavid sabahleyin uyandığında, kendini yabancı bir evde bulur ve Çalâk nerde olduğunu sorar. Çalâk macerayı anlatır ve şaha müjdeyi yetiştirmek ister. Fakat Cavid, şahın, kendini şaire hibe etmesinden dolayı kırındır, o bakımından Çalâk'ın bu hareketine mani olur, şahında biraz üzülmesini ister.

**Amma ki (Cavid) ruy-i tennaz
Kasıd etdi ki şâhe eytâye naz
Zira ki edince Fahr'e ihsan
Gadr etmiş idi o Mahe suitan
Diğer taraftan şah ıztırab ve ü-**

züntü içinde serdabda dua ile mesğul dur. Gece yarsına doğru serdabda, serin bir rüzgar eser. Şah, yerin altında bulunan serdaba rüzgarın nereden gelebileceğini düşünerek şaşkınlık halde etrafına bakarken bir köşede tünelin kapısını görür. Bu tünelin ne olduğunu merak eder, eline bir kandil alarak tünele girer. Tünelin sonunda bir ahşab evle karşılaşır. Evin her tarafı yıkılmağa yüz tutmuş, üzeri salla örtülü, dışardan bakınca içeriği görünecek bir haldedir. Çalâk'ın evi o-

lan bu evden içeri bakınca Cavid'i görür. Şah karşısında Cavid'i yatar görünce gözlerine inanamaz.

**Gördükde bu halı şâh-i Cürçan
Manende-i suret oldu bu can
Fîkr etdi aceb nedir bu halat
Rü yamı aceb yahut hayalat**

Şahın aniden geldiğini gören Cavid, utancından neye uğradığını bilmez ve şah'ın önünden kaçar. Şah ise vuslatın verdiği sevinçle Cavid'in arkasından koşar.

**Şehden o peri olup girizâr
Şah ardına düdü eesk-i rizan**

Çalâk ise, şahın yolu bilmemişti düşünerek kaybolmalarından korkar, haberleri olmadan arkalarından takip eder. Yolda bekçiler hırsızı görevi yakalamak için bağırarak kovalarlar. Şah ile Cavid kendilerine bağırdıklarını sanır ve bu heyacanla yolunu şarşırarak bir çıkmaz sokaga saparlar. Karşılısına eski bir cami çıkar, caminin avlusunda bir kuyu ve kuyunun hemen yanında yaşı bir ağaç bulunmaktadır. Cavid dalları kuyunun üzereine kadar sarkan ağaçta çıkar. Şahın, inmesi için yaptığı ikazlara aldırit etmez. Çok yaşı olan ağaç Cavid'i fazla taşıyamaz, dalları kırlarak Cavid yere düşer.

**Nâgâh guzin olup şikeste
Ol şuh zemine oldu ceste
Su kuyusunun üstündeki dolaba tutunursa da fazla duramıyarak kuyunun içine düşer.**

**Gitti dibile o tir-i çahin
Çeh gibi açıldı ağızı şahın**

Cavid'in kuyuya düşmesi ile şah ne yapacağını şaşırır, o'nu kurtarmak için kendisi de kuyuya atlar. Meger kuyunun suyu başka kuyulara aktığı için hem az hem de aktığı yer bir insanın yürüyeceği kadar genişmiş. Şah kuyuya inince Cavid'in suyun içinde yürüdüğünü görür. Kendisi de arkasından gider. Bunları gören Çalâk da kuyuya girerek Şah'la Cavid'i takip eder.

TEMBELO

Musannifin Biri

- II -

Kuyunun yanına geldiler, bi aza-bı kuyunun içine salladılar su çhatmağ üçün. Azab aman yandım beni çékin dedi, başka bi şe söylemedi. Aza-bı çħari çektiler. Başka bir azab da-ha birahsız dedi. Azaplar Tembeloyun dedi, onı da çħari çektiler. Velhasıl kelam bütin azaplari salladılar, heç biri dayanamadı. Tembelo bahtı ola-cah kimin değil, beni sallayın, eger ben yandım diyersem ipi birezim da-ha biraħisız dedi. Azaplar Tempeloyuu belincé ipi bağladılar. Kuya salladılar. Tembelo yandım deye deye ku-yin dibine endi. Bi de ne görsin? Bira lhí bi seray. Bi serayda da megersem bi dev otırıymış. Devin adamları Tembelo'yi yyahalayıp devin hüzurına çħattılar. Dev, ben seniy ne üçün geldiğiy biliyem. Benim bi suvalım var e-ger onı bilirsey siye su verrem, yoh-sam seni bi çeynem sakkız ederem de-di. Tembelo bunu kabul etti. Dev yanında oturan bi kurbağı gösterdi. Ben binlardan birini seviyem, hindi bil bahum ben binardan hangisini se-viyem. Tembelo'yun eklinə hemen o-çarşidan aldığı söz geldi. Göyil kimi severse gözzel odur dedi. Bi söz devin hoşına gitti. Zatana ben bi kurbağıya eşiktüm, dedi, kızı bi terefe fırlat-tı. Efferim siye, get istedigi keder su al dedi. Tembelo suyu devin koka-larına doldırdı. Azaplar yuharı çektiler. Atalarını suvardılar, doyana çig iç-tiler, bütin tuluhları su doldırdılar. Kuydahki kız Misir kralının kızıdır. Tembelo'yun boynuna sarıldı. Eger bi-ye gözzel deseydiy dev beni yiyecekti sen benim heyatımı kurtattiy dedi, çi-

hatti yüzigini Tembelo'ya verdi. Hindi Misir kralının kızı bi kuya ne geziy deyacahsız. Dev Misir kralından herp etmiş, zornan bi kızı alıp getirip bi ku-ya kapatmıştı. Her nese, Tembelo yü-zigi barmağına tahti, Kıznan helallaştı, gennini çħari çektiler.

Tembelo kervannan berabar, az gittiler çoğ gittiler, gelip Misir içinde konahladılar. Bezirgân mallarını satıp savdı. Bi mabende ahaliden biri Tembelo'yn elinde yüzigi gördü, getti pa-dişaha haber etti. Padişah oğlunu yanına çığırdı. Bi yüzigi nerden buldiy deye suval etti. Oğlan da hal mesele bele bele deye padşaha gördiğini neklettı. Padşah ben siye kirh gün mühlet veriyem, ya kızımı getirirsen ya da seni öldürrem dedi. Tembelo bi padşahdan kirh adam istedi, kirh era-bana istedi, vurdu, geldi kuyu başına Adamları gennini kuya salladılar. Kız Tembelo'yı görür görmez geldi, boynu-na sarıldı. Tembelo sıfatiyden bah ba-şına ne işler geldi dedi, ne gördü, ne duydu kiza aynattı. Soyra geldi devin yanına. Bahtı ki dev yatiy. Dev yuhidan oyattı. Dev Tembelo'yu göre-ne çig şaşırıldı. Bira nerden geldiy dedi. Tembelo, senden kralın kızını istiyem. Gel senden teke tek vurişah, İlk derbiy de sen vur, dedi. Dev kabul etti. Kılıcını ele bi savurdu ki etraf fu-zul dumana boğıldı. Tembelo kahti, bi vuruşta devin başını kesti, devin eşya larını, altınlarını, mecevheratını kirh erabaniya yükletti, kızı yanına aldı, savıştı, Misir'a geldi. Padişah kızını gördü, ele bi sevindi, ele bi sevindi.

Padşah bını kabil etti. Tembelo Bezirganbaşınınan, azaplarından ayrıldı, onları başka bi mlemekete yolçı etti. Soyna devin kuyısından aldığı kırh eraba eşya, altın, mücevharatnan mel meketine dorğu yola çihti. Tebi padşa hın kızı da yanında.

Hindi biz gelah Tembelo'yn ana sına, avradına, oğlina. Bi mabende Tembel'yn oğlı böimiş, on yaşına girmiştii. Padşah bi gün serayından çihti, tebdili kiyefet etti. Kızının serayını gördü. Adamlarına ecebe bi kimin serayıdır deye suval etti. Adamları padşahım bi seniy kızıyn serayıdır deye coğap verdiler. Padşah bını duvana çig şasırsın mı, sevinsin mi? Ecele adamlarını gönderdi. Kızını serayına de'vet etti. Tembelo'yn avradıdır kırh hembal tutti, genninin serayının babasının serayı mebenine halı döşetti. Oğlının birabar babasının serayına geldiler. Babası genneri kapıda karşıladı. Kız başından geçenleri bele degil bele deye babasına nekletti. Padşah torunu kucagına aldı, bi öpti, iki dişledi, enve, türli oyinçahlar verdi. Bi sırfa kurdırdı, ne ararsay var, kuş südi can dermeni. Güvegisini sorrı, kız Mısır'a getti dedi, onında yaptıtlarını bir bir aynattı. Padşah ferman etti, bindan soyra kim benim gü vegime Tembelo deyerse onun boynunu virdirram. Bindan soyra güveginin adı Paşa'dır dedi.

Biz gene gelah Tembelo'yun yanına. Tembelo kervanından birabar mel meketine yetişti. Deyah ki Ehber'in düzine gece vahti çadırları kurdu. Mısır padşahının kızının eyni çadırda bacı kardaş kimin birabar yattılar. Yarın gece Tembelo kahti, geyindi şehere geldi, evine getti. Bahtı ki evi or tada yoh. Yerine bi seray yapmışlar. Bi herife sordı. Tempelo'yn evi nerde deye. Herif, kardaşım sen caniydan mı ecizdiy? Bi memlekette Tembelo

deyenin boynunu vuriylar, onun adı hindi Paşa'dır dedi. Serayı göstetti Aha bi da Paşa'nın serayıdır dedi.

Serayın kapısına geldi. Bahtıki iki tene aslan kapıda nöbet tutiy, aslanların ögine birezim et attı, seraya girdi, yukarı çihti. Bahtı anası bi köşede altından bi karyola içinde yatiy. Bi köşede de avradı bi gençnen koynı koynına. Nammisimi temizleyim dedi, kılıcını çekti. Tam o mabende keri oyandı havarı, hahoyu bastı. Avradı da uşağı da oyandı. Birbirlerine sarıldılar. Tembelo, avradına ben sizi hemin öldürirdim, amma siz due edin, o çarşidan aldığım söze dedi. Avrat nedir o söz deye suval etti. Tembelo:Hersnen kahan ziyannan otırır deye coğap verdi.

Tembelo başından geçenleri bir aynattı. Sözünün arasına Mısır padşahının kızını da sihiştirdi. Tembelo'yun avradı madam ki bi kızı sen getirdiy, başının üstünde yeri vardır. Get getir o kız ölim bitim benim kumam değil bacımdır deyi. Tembelo sevine sevine geri döndi. Soyındı, heç bi şe olmamış kimin yatağına girdi, yattı Sebbehnən kahti. Kervanı yengiden düzdi. Şehere geldiler. Ahalinin bini bi ayahta. Nagarza zurna bi karşılamah ki tarih yaz mamış.

Kırh gün kırh gece düigin oldı, Tembelo Mısır Padşahının kızının gerdege girdi. Padşah gennini yanına çağırıldı. Ben artih ihtiyar oldum, melmeketimin işlerini çeviremiyem. Seniy kimi bi güvegin varken benim bıtahtta oturmağım heramdır dedi. Çıhattı tacını Tembelo'yn başına kodı. Tebelo da iki avradının ümrinin sonuna çig şen şadiman yaşadı.

Ağbatı bizim Helle'yn başına

BOCI : Ufak köpek cinsi
BOGIN : Boğum
BOR: Sürülmemiş tarla
BONCIH: Boncuk
BORANI : Bulğur köftesinin ufak ufak yuvarlanıp kavrulmasıyle yapılan mahalli bi ryemek,
BOSTANA : Salata (Yak. Fasça: Bostâne
BOYAH : Boya
 Her boyacı boyadı fistığı yeşilmi kaldı»
BOYRAZ : Poyraz
BOZ : Gri renk
 Altın üzik boz olır
 Yere düşer toz olır
 Gözel yarın koynında
 Elbet sebbeh tez olır
BÖCİK : Zehirli örümcek
BÖGIN : Bugün
BÖKE : (Takdir makamında) Yigit
BÖN : Çekilmiş veya dövülmüş toz kahve
BÖGREK : Böbrek
BUDAM : Bağ budamı, budam zamanı
BUĞ : Buhar, buğu
Güller dağda tiğlanır
Aşk içerde buglanır
El sözü gelir geçer
Yar sözü sandılanır
BUGDA : Buğday
BUGIR : Erkek deve (Yak: Bohor)
BUHÇA : Bohça
Yeşil buhça bağıyam
Gümüşten ohlaviyam
Yarım bi domırçah gül
Ben onun yaprağıyam
BULAHA : Ebleh
BULAĞAÇ : Küçük dolgu taşı

BULAMAÇ : Un, şeker ve yağıla yapılan tatlı, bulama (... maç eki için karlamaç ve bazlamaç kelimelerine bakınız)
BURI : Karın sancısı, ishal
BUTTIM : Yabani fistık
BUYNIZ : Boynuz
BÜRİK : Yüz örtüsü
BÜRİKLEN : (kadın) baş örtüsü ile örtünmek.
BÜZMÜK: Halk hekimliğinde kul-DÜTİN: Tam, bütün, (her manasıyle) lanılan bir bitki. Amel ilacı olarak kullanılır.
CAĞ : Demir korkuluk
CAHAL : Genç, çocuk, toy
Bi kız bizden su içti
Mendili suya düşdi
Egildim kaldırmağa
Cahilem göynüm düşdi
CAMADAN : Kolsuz veya yarımkolu yelek (Yak: Farsça: Cemaden)
CAMHANA : İçersine yatak vesa ire konulan büyük gömme dolap
CANERİK: Sarı veya koyu kırmızı olunca yenilen bir nevi erik.
CANKURTADAN : Etrafi açık plastik yazılı ayakkabı
CANSIZAT : Bisiklet (Bak:Piskilet)
CARCAR : Bulğur çekme makinası
CAVAN : 1- Kalın ip 2- İçersinde sarılık dövülen tahta havan.
CAVSAH : 1-İki vadi kavşağı 2-Urfada böyle kavşak olan bir semtin adı
CEC : Buğday kümesi (Bak: Horum)
CECİM : Cicim ince örgülü perdilik kilim.

CEFT : Plamut kabuğu
 «Ceften çihamış çefti begenmi»
CEMEL : Duvar
CENEH : Başı top kamış sopa
CENGERİ : Bakır pası (Yak:Fars
 ca: jengari)
CENİK : Alın şakak
CELEP : Başı boş (deve), acemi
 (insan)
CERME : Herhangi bir zararı kar
 şılamak
CERP : Sövme, küfür, cerp çek-
 mek
CERCER : Bir çeşit döven
CIBILDIZ : Baldırı çıplak, çirkef
 insan
CIFTI : Viçdansız (adam)
CILH : Bozuk (yumurta) Meca-
 zen:
 Dönük (insan)
CILLANMAH : Aciz kalmak, oyun
 bozanlık etmek.
CİNİBIT : Açıkgöz, uyanık, yara-
 maz (çocuk)
CIRIS : Edepsiz, terbiyesiz (adam)
CIRTATAN : Yaban acuru, ebuce-
 hil karpuzu
CIZĞI : Çizgi (Bak: Çizih)
CIZMA : Çizme
 «Ayağında çizme
 Birninda hızma
 Hızmanın etrafı
Gül ile yazma»
CİBRE : Üzüm vesairenin posası
CİBİN : Sivrisinek (Bak: Üvez)
CİBİNNİK : Cibinlik
CİGER : Ciğer, karaciğer (Mecazen:
 pek fazla sevilen yakın akraba)
 «**Bı gece bıralıyam**
Ne bahtı karalıyam
El beni aşık sanır
Cigerden yaralıyam»
CİHSİN : Fazla yaramazlık etmek

(Çocuk)
CİNCAVAT : Ufak tefek, açıkgöz
CİNCİH : Züccaci eşya, cincih bon
 cih «Züccaci adı süs eşyası»
CİNDİLİ : Vesveseli
CİP : Büsbütün
CİVİH : Sulu, mayi (Mecazen: Ol-
 günlaşmamış insan)
COLE : Köpek yavrusu
CİRTENE : Sebatsız (adam)
COP : Ufak köpek cinsi (Bak: Boci)
CULLUK : Hindi
CURIN : Taştan oyma sabit su ka-
 bı, yaak, hamam kurnası.
 «Karin değil curun»
CÜCİK : Cıvcıv, palaz
 «Güciğü günüñ sayarlar»
CÜGAP : Cevap
CÜGAP ET : Reddetmek
CÜK : Fıstık kabuğu, erik çekirde-
 gi ile oynanan bir oyun
CÜNK : Köşe
CÜBRE : Hoş ve davudı ses
ÇAGALA : Erik ve kaysının hamı
ÇAĞIL : Selin getirdiği ufak çakıl
ÇAĞIR : Bağırmak (Bak: Çağır)
 «**Çağırdım bağ içinde**
Kavruldum yağ içinde
Alem bayrama getti
Ben kaldım dağ içinde»
ÇAHŞAŞ : Laçka, gevşek, laçkalaş-
 mak.
ÇALĞIN : Mefluç, sakat
ÇANAH : 1- Çanak 2-Bir nevi
 eski bozuk para.
ÇANNGAL : Çengel
Ataş koydum mangala
 Kuşlar konmuş çangala
Sen orda ben bıraða
Nasıl bende can kala
ÇAPPAH : Göz kiri(Bak: Şippik)
ÇAPIT : Bez, paçavra
 «Çapit başta çarpana kıcta»

KERRAT CETVELİ

Değerli matematik öğretmeni Celal Gayberi çarpım taplosunu zor öğrenen öğrencilerine kolay öğretmek için bir yol bulmuş. Çarpımların sonucuna dikkat çekici kafiyeler yapmıştır.

Böylece hem öğrencilere bir ezber kolaylığı sağlamış hemde enteresan bir tekerleme meydana gelmiştir.

- 6 Kerre 6 Otuzaltı Evlerinin öğu kabaltı
- 6 Kerre 7 Kırkiki Kaldırıramam bu yükü
- 6 Kerre 8 Kırksekiz Öğimiz derya dengiz
- 6 Kerre 9 Ellidört Hava savıh kapıy ört
- 6 Kerre 10 Atmiş Mevlam neler yaratmış
- 7 Kerre 5 Otuzbeş Yokmudur biye bi eş
- 7 Kerre 6 Kırkiki Atma biye bu riki
- 7 Kerre 7 Kırkdokuz Yaktı beni kara kız
- 7 Kerre 8 Ellialtı Hakem verdi penaltı
- 7 Kerre 9 Atmişüp Haliy çetin, işiy güç
- 7 Kerre 10 Yetmiş Tamamdır işi bitmiş
- 8 Kerre 5 Kırh Beyniye çahila mih
- 8 Kerre 6 Kırksekiz Bögin gelmedi Cengiz
- 8 Kerre 7 Ellialtı Yihlsin Nemrut tahtı
- 8 Kerre 8 Atmişdört Corabiy soy, başiy ört
- 8 Kerre 9 Yetmişiki Nerde kondıra teki
- 8 Kerre 10 Sekzen Korhtım firenk yiyesen
- 9 Kerre 5 Kırkbeş Doktor ol yaramı deş
- 9 Kerre 6 Ellidört Beynime bı dürtme dürt
- 9 Kerre 7 Atmişüp Kanatlan havıya uç
- 9 Kerre 8 Yetmişiki Sırğada balcan yükü
- 9 Kerre 9 Seksenbir Susuzmuşam ayran ver
- 9 Kerre 10 Doksan Tahtayın biri noksan

HZ. İBRAHİM HALİLULLAH VAKFI
nin kuruluşunu kutlar, bu kültür kurumunun
Hizmetlerinin başarılı ve devamlı olmasını dileriz.

Harran

TENEKEÇİ MAHMUT

Baş tarafı Sahife 5'de

diyerek hem bu ısrarların önüne kesiyordu, hem de benim gibi bir gence cesaret veriyordu.

Daha sonra Mıkım Tahir benim kim olduğumu sordu. Ayağa kaktım elini öptüm... Falanın ogluyum, filanın da yeğeniyim diyerek kendimi tanıttım. O da bana «Aferin yeğen... Çok

iyi bir sesin var. Gazelide iyi okuyorsun. İleride çalışırsan daha da iyi okursun» dedi...

Mıkım Tahir gibi büyük bir ustamın beni beğendiğini ve cesaretlendirdiği için musikiye olan hevesim daha da arttı. Urfa makamları üzerine çalışıp ilerlemeye başladım.

URFA'DA SAPAN HARBI

Baş tarafı Sahife 4'de

çok muhiplerin gözleri bile kör olmuştu. Bazen muharebe o kadar kızışındı ki savaş alanı içinde kalan yol larda trafik tamamen dururdu. Karakollardan gelen güvenlik kuvvetleri havaya ateş açmak suretiyle tarafları dağıtırdı. Ekseriye harbin sonucu, polis müdahale etmediği zamanlarda taraflardan birisinin yenilerek harp sahasından kaçmasıyla alınırdı.

Bazı haftalar harp sakin geçerdi. O zaman tarafların günlük kişilere dost bir mahalleye yardıma gitmekleri anlaşılırdı. Harbin kritik bir anında dost bir mahalleden gelen genç

ler gördüğünde bir kurtarıcı gibi karşılınıp ve yürekler ferahlanırdı. Yeni gelenlerin iştiraki ile muhipler moral kazanır, genellikle o günü harp zaferlerle neticelenirdi.

Bu sapan harpleri dolayısıyla gençler bir nevi savaş eğitimi yaparak güçlenir, cesaretlenir moralleri yükselir ve ilerde vuku bulacak mahalli kavgalarda ve savaşlarda büyük fedakarlıklar göstererek zaferler kazanılmamasına vesile olurlardı. Urfa Kurtuluş Savaşı bunun müşahhas bir örneğidir.

